

ex specie sua majus, ut furtum, quod solum destruit æqualitatem in rebus exterioribus remanentem, quod minoris momenti est, quam destruere castitatem. Sed contra: nam minima rectitudo nobilioris virtutis, ut justitiæ, est majoris momenti, quam maxime inferioris. Respondeo negando antecedens, nam imo secundum rectam prudentiam, quæ debet esse judex hujus existimationis, actus inferioris virtutis sæpe est nobilior.

3. Sed quæret aliquis in vitiis, quæ opponuntur eidem virtuti per excessum et defectum, unde intelligemus, quod sit majus in sua specie, quia ipsum positivum, quo privant, non potest esse rectum, et in hujusmodi lege, verbi gratia, vitium per excessum est majus, in liberalitate vero vitium per defectum est majus. Respondeo, in genere dici potest ex Aristotele 6, Ethicorum, cap. 6 et 7, in his vitiis illud esse majus, quod magis destruit rectitudinem virtutis cui opponitur: possumus autem advertere quasdam virtutes per se ordinari, ut cohibeant hominem, ut humilitas: alias vero ut magis impellant, ut liberalitas. In prioribus virtutibus peccatum per excessum est majus; in posterioribus peccatum per defectum, cujus signum est manifestum, quia tale vitium semper est tali virtuti magis dissimile, ut avaritia liberalitati magis quam prodigalitas.

4. *Spiritualia et carnalia in hac prima quantitate comparantur.*—Ex hoc eodem principio definit D. Thomas, in ea quæst. 73, a. 3, ex D. Gregorio, peccata spiritualia esse graviora carnalibus: quod eodem modo interpretandum est, ex genere suo, sicut præcedens doctrina: peccata enim spiritualia ex genere suo graviora sunt, non tamen singulæ species peccatorum spiritualium excedunt singulas species peccatorum carnalium: imo in genere loquendo, quoad multas conditiones sunt peccata carnalia graviora, quarum una illa est, quia sunt magis turpia, et ideo majorem inurunt infamiam, ut D. Thomas, citato articulo ad septimum, adnotavit, et indicat etiam Gregorius, et Augustinus 1, Soliloquiorum, cap. 10, quomodo autem non semper peccatum, quod est turpius: sit etiam gravius, docet bene divus Thomas, 2, 2, quæst. 119, art. 2, ad 2, et quæst. 142, art. 4.

5. *De secunda quantitate peccati allata n. 1.*—Quare quoad secundam gravitatem peccati dico oriri eam ex illis circumstantiis, quæ speciem non mutant, et quoad hoc eadem est ratio de peccato quæ de malitia: quare conditiones

quædam peccatorum, quæ a D. Thoma inter causas peccati enumerantur, ut ignorantia, passio et malitia, et peccatum augere possunt, quo circumstantiarum numero continentur, fere enim omnes illæ reducuntur ad circumstantiam *quomodo*: et ratione etiam hujus gravitatis efficitur sæpe, ut peccatum ex specie sua minus grave, sit simpliciter majus, quam aliud: et ratio est, quia licet gravitas essentialis præcipua sit, tamen illa etiam, quæ ex circumstantiis sumitur, tanti est in materia morali, ut interdum plus conferat secundum prudentem existimationem ad peccati augmentum morale, quam ipsum objectum. Dices: nunquam in naturalibus contingit, ut res, quæ in essentia specifica est minus perfecta, in individuo sit perfectior propter circumstantiam. Respondeo primo: multi hoc negant, ut patet in celo comparato ad multa animalia, et ratio reddi potest, quia absoluta perfectio creaturæ non ex sola substantia, sed etiam ex accidentibus magna ex parte constat, ut D. Thomas, prima parte, quæstione quinta, articulo sexto, docet. Respondeo secundo: licet physicæ species maneat in individuo, tamen in ordine ad mores et usus hominum in individuo indicantur melius propter accidentia, ut patet in argento comparato ad aurum: in proposito ergo malitia, qua physice videtur esse in essentia perfectionis speciei, in individuo propter accidentia est simpliciter deterior in ordine ad mores hominum. Cujus signum etiam est, quia secundum rectam prudentiam tale peccatum existimatur majori pœna dignum.

6. *De tertia quantitate peccati posita n. 2.*—De tertio gravitatis genere, nihil aliud dicendum est, quam illam ex circumstantiis, quæ speciem mutant, oriri: ex quo etiam fit, ut peccatum ex objecto levius, propter hanc quantitatem censeatur simpliciter gravius: quare hæc omnia pensanda sunt, ad ferendum iudicium de gravitate peccati, et illud præterea in his præcipue, quæ ex jure positivo pendunt: quam scilicet vim habet præceptum impositum, et quam obligationem legislator potuerit et voluerit imponere, quod partim ex materia, partim ex forma, et verbis legis colligendum est.

7. Ex his tandem facile evertitur Stoicorum error, qui, ut refert Cicero, 3 et 4, de Finibus, et latius paradoxo 3 et 4, dixerunt omnia peccata esse paria, quos secutus est postea Cyprianus, teste Augustino, de Hæresibus, in 82, et videtur favere D. Basilius, in Quæstionibus brevioribus, in 293, dicens in Testamento no-

DISPUTATIO II.

DE PECCATO MORTALI ET VENIALI.

In disputatione præcedenti, nonnullas divisiones peccati explicatas reliquimus, quia faciliores erant, nunc tres præcipue supersunt cognoscendæ et exponendæ, quæ ad cognoscendam peccati essentiam et gravitatem necessariæ sunt. Prima est ea, quam proposuimus, in qua peccati deformitas erit radicatus explicanda: de qua divus Thomas, 1, 2, quæst. 73, art. 3, et quæst. 88 et 89; nos vero de tota re hic dicemus.

SECTIO I.

An sit aliquod peccatum mortale, et quæ sit ejus gravitas.

1. *Prima propositio dari peccatum mortale—De quidditate ejus prima sententia.*—Prima propositio. Certum est de fide multa dari peccata mortalia. In hac conveniunt catholici omnes et hæretici, ut patet ex illis locis, in quibus peccatum vocatur mors animæ, Matth. 18 et 19, ad Roman. 8, ad Galatas 3, 1, Joan. 8: *Qui non diligit, manet in morte.* In explicanda autem hujus peccati ratione, est magna dissensio, et omissis hæreticis, cum quibus disputabimus, sect. 4, prima sententia est peccatum mortale esse illud, cui æterna pœna lege Dei debetur, quam putat probatiorem Scotus 2, d. 21, et ea uti videtur D. Thomas, supra, et Augustinus, t. 9, in Joan., et Enchirid., c. 64, quæ sententia verum quidem dicit a posteriori: non tamen explicat rationem peccati mortalis, mortale enim est non quia tali pœna punitur: perjurium enim est peccatum mortale, licet non puniretur a Deo, et dæmones peccata mortalia committunt, quæ non puniuntur novis pœnis.

2. *Secunda sententia.*—*Tertia sententia verior.*—Secunda sententia affirmat peccatum esse mortale, quia divino præcepto adversatur, ita Scotus, supra, et Gabriel, 2, dist. 2. Quod si objicias hoc esse commune omni peccato, respondet Scotus solum peccatum mortale esse verum, ut solum peccatum; et reliqua non esse contra præceptum, sed contra consilium, quod non esse recte dictum infra demonstrabitur: et ideo Adrianus, quodlib. 7, quæst. 3, explicans hoc, dicit peccatum mortale esse contra præceptum in re gravi, quod licet in re forte

vo nusquam peccatorum distinctionem majorum ac minorum reperiri, contra quem errorem disputat Augustinus supra, et epistola 29, ad Hieronymum, et Hieronymus, lib. 2, contra Jovinianum, et epistola ad Celantiam, et ex Scriptura patet quædam peccata esse majora, quædam minora, Matth. 5, a vers. 19, Joan. 19: *Qui me tradidit tibi majus peccatum habet*, et Ezechiel, 16, vers. 47, et experientia atque ratione constat, quia cum gravitas peccatorum, et tam multis jam enumeratis insurgat, quæ non æque in omnibus peccatis reperiuntur, constat non omnia esse paria. Ratio etiam D. Thomæ 1, 2, quæst. 73, art. 2, optima est, quia non omne peccatum omnem ordinem et rectitudinem rationis destruit: et hoc sensu ait, peccatum non esse puram privationem: non quia necessarium sit omne peccatum, præcipue quoad formale ejus, aliquid positivum continere, nam tota peccati deformitas privatio est, et vere potest dari pura omissio, de qua, disp. seq., sed quia nullum peccatum contrarium est omni rectitudini rationis; sed aliud rectitudini solum justitiæ, aliud solum temperantiæ, etc., quia igitur non totum bonum tollit, ideo est non pura, id est, non totalis privatio. Ex quo evidenter sequitur posse esse magis, vel minus gravem, sicut etiam perspicuum est, plura peccata destruere magis rectitudinem rationis, quam unum, et consequenter esse minus malum.

8. Rationes Stoicorum omitto, neque D. Basilius contrarium sentit, homilia enim 12, ex Variis, et homilia in Psalm. 7, et in 14, aperte docet fidei veritatem: quare ille liber quæstionum multis non probatur tanquam Basili. Alii dicunt illa verba fuisse inducta ab hæretico, vel incipienti: vel certe Basilius solum docere Evangelium non attulisse distinctionem peccatorum, non tamen dicit eam abstulisse: vel, quod verisimilius est, vult perfectionem legis Evangelicæ a nobis requirere, ut peccata omnia diligenter caveamus, et quoad hoc nullam distinctionem faciamus peccatorum majorum, vel minorum: quam tamen ipse indicat, quæst. 4, in eodem libro, et eodem modo Hieronymus, in Epistola citata ad Celantiam, ubi ex professo constituit in æqualitatem peccatorum, dicens in quolibet gradu æquale peccatum esse vel prohibita admittere, vel justa non facere: solum enim vult ista omnia præcepta æqualiter, id est, sine distinctione personarum omnes obligare.

verum sit, tamen non explicat istius peccati rationem. Tertia sententia est D. Thomæ, qui istius peccati rationem in duobus ponit, in aversione scilicet peccantis ab ultimo fine vero, qui Deus est, et conversione ejusdem ad creaturam tanquam ad ultimum finem, juxta quam sententiam.

3. *Secunda propositio pro tertia sententia.*—Secunda propositio est. Mortalis peccati deformitas in hoc consistit, quod per illud virtualiter et moraliter plus amat peccator creaturam, quam Deum. Colligitur hæc conclusio ex illo Joan. 10: *Qui diligit patrem plus quam me, non est me dignus*, id est, (ut exponunt sancti) qui ob amorem patris præcepta mea transgreditur; Joan. 12: *dilexerunt gloriam hominum plus quam Dei*, quod colligit Evangelista, quia timore humano non audebant confiteri Christum, quem cognoscebant. Jerem. 2, *dereliquerunt fontem aquæ vivæ, et foderunt sibi cisternas*, etc., et ad Philippenses 3, *quorum Deus venter est*; ad Galatas 5, ideo avaritia dicitur *idolorum servitus*. Idem potest colligi ex Tridentino, sess. 6, cap. 5; Augustinus 3, de libero Arbitrio, c. 24, peccatorem (ait) velle sibi esse Deum, juxta illud, *eritis sicut dii*; idem 10, de Trinitate, cap. 10 et 14, de Civitate, cap. 24, et lib. 21, cap. 26, et lib. 83, q. 30, Chrysostomus, homil. 13, ad Philipp. ; conveniunt fere theologi, et divus Thomas, 1, 2, q. 53, et 2, 2, q. 34, art. 3, et q. 7, de Malo, a. 9, Bonaventura, in 2, d. 42, art. 2, Albertus, q. 3, Durandus, q. 6, Cajetanus, 1, 2, q. 1, art. 5, et videri potest Richardus, lib. de Distinct. peccati mortalis a veniali. Ratione probatur, quia per peccatum mortale homo avertitur a Deo, secundum fidem: ergo non habet ultra Deum pro ultimo fine: ergo sua voluntate aliquid virtute dilexit tanquam ultimum finem: ac proinde super omnia. Secundo, qui mortaliter peccat, non diligit Deum super omnia, dicitur enim Joan. 15: *Qui diligit me, mandata mea servabit*: ergo aliquid præter Deum diligit super omnia: quia necesse est amorem hominis esse in aliqua repositum, juxta ea quæ diximus, dispt. 1, de ultimo Fine, in tract. 1. Tertio, ex effectibus peccati moraliter id potest probari: propterea enim est irreparabile humanis viribus, quia ipsum finem universalem tollit, qui est totius boni principium, et præterea etiam illi est injuncta poena æterna, ut supra diximus. Ex quibus intelligitur, quomodo mortale peccatum dicatur charitati contrarium: non enim contrarietas physica, sed moralis: eo modo, quo gravis injuria

est contraria amicitiae, et eam dissolvit, et præterea, quia forte privat actum speciali honestate charitatis, ut infra dicemus. Ex dictis etiam fit, non quæcumque deordinationem, quæ circa Deum ipsum proxime versari potest, ad peccatum mortale pertinere: ut patet in odio Dei indeliberato, sed solum illam, quæ ita actui conjungitur, ut operantem ipsum ab ultimo fine avertat, et virtute, et moraliter faciat creaturam illi antepone, ex quibus solvuntur facile nonnulla, quæ Scotus in hæc D. Thomæ doctrina cavillatur, quæ videri possunt in Cajetano, qui omnes dissolvit rationes.

4. *Arguitur primo contra hanc propositio-nem.*—Alia via arguit contra hanc veritatem Adrianus, supra, primo, quia contingit mortaliter peccare ex ignorantia, imo putando obsequium se præstare Deo: ergo si quis ita peccat, non amat aliquid plus quam Deum, nam ex amore ipsius Dei peccat. Secundo, sæpe aliquis ita peccat circa unam creaturam, ut illi multas alias præferat, ut cum quis peccat propter divitias, propter quas non perderet vitam, neque honorem, et tamen illemet paratus est vitam ponere pro Dei fide: ergo signum est non amare illam creaturam, scilicet divitias plus quam Deum. Confirmatur, sæpe aliquis ob amorem amici peccatum vitat, quod alias non vitaret: ergo plus diligit amicum, quam objectum illius peccati, et tamen Deum plus diligit, quam amicum: pono enim amicitiam esse honestam: ergo, etc. Et idem argumentum est: si quis ob amorem amici unum Dei præceptum transgrediatur, novem tamen observet propter amorem Dei, ille enim non videtur amicum diligere plus quam Deum, quandoquidem ex Dei amore plura facit bona. Tertio, sæpe quis peccat spe veniæ, quam si non haberet, non auderet peccare, quia re vera non vult semper carere Deo: ergo signum est super omnia retinere amorem Dei, et solum in illo actu non exercere illum. Propter hæc argumenta Adrianus discedit a communi sententia, et negat eum, qui mortaliter peccat, constituere suum finem ultimum in creatura, et eam plus diligere quam Deum, qui tamen concedit, eum qui mortaliter peccat, jam non diligere Deum super omnia, in quo neque satis sibi constat, neque satis convenienter loquitur.

5. *Notatio pro responsione prædictorum argumentorum.*—Pro explicatione advertendum est verum esse eum, qui mortaliter peccat, neque semper expresse contemnere, aut odio habere Deum, neque formaliter et explicite

creaturam aliquam plus quam Deum, et cætera omnia diligere, neque etiam se, et sua omnia formaliter referre in aliquam creaturam, tanquam in finem ultimum: hanc enim expressam voluntatem non reperiri constat experientia evidenti: igitur secundum implicitam et interpretativam voluntatem explicandum hoc est, nam re vera ita se gerit, qui peccat mortaliter, ut moraliter censeatur, et convincatur Deum deserere, et alterum finem ultimum sibi proponere: et ratio est, quia voluntarie complectitur, id quod Dei amicitiae repugnat: item quia medium deserit ad verum ultimum finem consequendum necessarium, unde quod in se est perpetuo se illa felicitate privat.

6. Ad primum igitur argumentum Adriani respondetur ex D. Thoma, quæst. 7, de Malo, art. 5, eum qui ex ignorantia peccat, licet putet se amare Deum, re tamen vera non amare, et ipso opere potius contrarium facere: esset simile, si quis ex benevolentia amici emitteret sagittam, vel ense luderet, tamen ita incaute, ut amicum occideret: unde ad Romanos 10, eos Paulus dixerat *emulationem Dei habere non secundum scientiam*: et subdit, *ignorantes justitiam Dei, et suam volentes statuere, justitiam Dei non esse subjectos*. Ad secundum respondeo, eum qui peccat, practice valde errare, et sibi ipsi non constare, nam sæpe non intelligit, quid magis vel minus velit, et affectus habet contrarios, quia ista contrarietas non est expressa et formalis, sed, ut dixi, est interpretativa secundum veram et prudentem existimationem moralem: et idem dicitur ad confirmationem, quæ fere idem probat. Atque idem est de illo casu, si quis novem præcepta custodiens unum prætermittat, nam hoc ipso totam Dei amicitiam parvi pendit, quia hæc consistere non potest nisi integra legis observatione. Ad tertium respondetur idem, quod ad præcedens, nam illud de spe veniæ nihil refert, non enim tollit pravam voluntatem, sed auget potius, et ille nihilominus, quod in se est, omnino deserit ultimum finem, quem per se iterum non potest obtinere.

SECTIO II.

An deformitas proprie constituens peccatum mortale sit distincta ab illa quam actus habet ex objecto.

1. *Argumentatur negative.*—Non videtur esse distincta: quoniam malitia ipsa moralis

ex objecto sumpta per seipsam reddit actum inordinatum circa ultimum finem, et in hac deordinatione consistit ratio peccati: ergo non oportet fingere aliam gravitatem: sicut cum quis committit actum injustitiæ, non sunt ibi duæ deformitates, alia contra rationem et operantem ipsum, alia contra proximum, sed est una et eadem, quæ respicit rationem, ut regulam, et operantem, ut subjectum, et proximum, ut objectum: ad hunc enim modum videtur peccatum mortale esse contra rationem, et Deum. Confirmatur primo: nam diximus supra generales circumstantias actuum humanorum non addere specialem malitiam: actum autem aliquem esse deordinatum ab ultimo fine, est generalis conditio actus mali: ergo. Confirmatur secundo: nam ista ratione rectitudo actus virtutis cum ultimo fine non reddit novam honestatem, et simili modo agere contra obedientiam Dei non addit specialem deformitatem, quia id non est per se intentum.

2. *Resolutio vera.*—*Notatio pro resolutionis probatione.*—Respondeo tamen peccatum mortale, ut sic, constitui ex speciali quadam deformitate, quam talis actus habet in ordine ad Deum ut ultimum finem, quæ fere semper distincta est a malitia, quam habet actus ex objecto. Hoc satis indicat D. Thomas in tota hac materia de peccatis, et 3 part., quæst. 86, art. 4, ad 5, et alii theologi, et sancti citati; et ut probetur et intelligatur, advertendum est actum moraliter malum, hoc ipso quod est malus, necessario carere debito ordine ad ultimum finem, et carentia hujus rectitudinis, ut sic, non addit malitiam distinctam, ut fere probant argumenta facta, et exemplum de rectitudine actus virtutis: tamen non est ista carentia, quæ constituit peccatum mortale, ut sic: nam, ut videbimus, communis ea est peccato veniali. Præter hanc igitur carentiam rectitudinis addit peccatum mortale propriam quamdam offensionem ipsius ultimi finis, et amoris illi debiti, quæ non jam consistit in illa carentia ordinationis, sed in quodam quasi contemptu virtuali ipsius ultimi finis. Ex quibus facile patet conclusio posita, quoniam ista propria deformitas et malitia, quæ peccatum mortale constituit, sub diversa ratione formali magis adversatur rectæ rationi, quam deformitas ex objecto sumpta: nam hæc est contra rationem, prout est regula justitiæ, temperantiæ, etc. Illa est contra rationem, ut recte dictat de amore et existimatione habenda de ultimo fine: nam illa omni ratione est fini-

ta, hæc vero quodammodo infinita est, ut infra videbimus; illa pertinet ad malitiam conversionis, ista vero ad malitiam aversionis, quibus malitiis secundum theologos diversæ pœnæ attribuuntur, quod signum est illas esse distinctas: et tandem istæ deformitates separari possunt saltem per ignorantiam invincibilem, ut videbimus.

3. *Questiuncula suborta ex resolutione diluitur.*—*Notatio pro Dei odio.*—Sed quæret aliquis, in quo genere et specie malitiæ sit hæc propria deformitas, quæ peccatum mortale constituit. Respondeo ex sententia Sanctorum et D. Thomæ, supra tractata, peccatum mortale ut sic, contrarium esse charitati, atque adeo deformitatem hanc ad speciem malitiæ odii Dei esse revocandam, eo modo, quo malitia omnis, quæ ex circumstantia indirecte voluta oritur, ad illud vitium reducitur, ad quod pertineret, si directe esset voluta. Dices, hæc deformitas non consistit in privatione honestatis debitæ actui, quæ ad charitatem Dei pertinet, nulla enim talis honestas debetur semper actui morali. Respondeo non deberi absolute præcepto, deberi tamen quasi conditionato præcepto, vel ex hypothesi, nam si homo operatur, tenetur sua actione non lædere amicitiam Dei. Ex quibus infero omnia peccata mortalia, ut mortalia sunt, habere aliquam deformitatem ejusdem speciei moralis, in qua convenient, licet differant in malitiis sumptis ex objecto: id patet, quia conveniunt in ista malitia aversionis, quo modo intelligitur illud Jacobi: *Qui in uno offendit, factus est omnium reus.* Advertendum est autem in hoc aliquid speciale habere odium Dei formale, nam in illo est illa malitia quasi perfectissima, et formaliter, et directe, quia tale peccatum veluti directe fertur in ipsam aversionem, et ideo non videntur in illo actu esse duæ deordinationes, neque ideo minus peccatum est, tum etiam quia illa una deordinatio est fortasse major, quam duplex alia in aliis peccatis intenta: tum etiam, quia veluti duplici titulo virtute continet tale odium Dei, istam deordinationem, primum directe, ut dictum est, deinde virtute, quatenus tale odium ex aliquo inordinato amore alicujus creaturæ procedit, quam creaturam virtute creatori præfert.

4. *Ad argumentum in num. 1.*—Ad argumentum initio propositum patet solutio ex dictis, neque est simile illud de justitia: quia revera proximus pertinet ad objectum justitiæ, et consequenter etiam ad injustitiæ objectum. In proposito vero malitia, quam peccatum mor-

tale habet in ordine ad Deum, distincta est ab illa, quam habet in ordine ad objectum: negandum tamen non est utramque esse contra rectam rationem, sed diverso modo, ut dictum est. Ad primam confirmationem patet etiam responsio: nam finis ultimus ratione quadam est circumstantia generalis, quia omnes actus honesti saltem natura sua debent tendere in illum, et iidem si turpes sint, carent debito ordine ad illum, tamen idem finis ultimus habet rationem particularis objecti, vel circumstantiæ, quatenus proprio et peculiari modo potest vel amari, vel odio haberi, etc., et hoc modo versatur circa illum peccatum mortale, ut mortale est, et per hoc etiam patet ad secundam confirmationem. Illud vero, quod de inobedientia affertur, non est simile, quia actus turpes non semper sunt peculiari modo contra virtutem obedientiæ, neque formaliter, neque virtualiter, sed materialiter tantum: nam licet sint contra præceptum, tamen non omnis præcepti observatio per se, et formaliter pertinet ad obedientiam, sed singula præcepta ad singulas virtutes referuntur: unde offendere isto modo Deum, ut legislatorem, non est proprium inobedientiæ, sed generalis conditio omnium vitiorum.

5. *Dubium.*—Sed superest una difficultas circa dicta in hac et præcedenti sectione: nam fieri potest, ut aliquis cognoscens homicidium esse malum morale, etiam contra charitatem proximi, invincibiliter ignoret esse contrarium Deo, vel ultimo fini: tum quia non est ita per se notum actum malum esse contra Deum: tum etiam quia potest ignorare quis invincibiliter occidere proximum esse contra ultimum finem, quia neque formaliter, neque virtute talis ignorans vult averti ab ultimo fine. Consequens videtur absurdum, primo quia ad peccandum mortaliter satis est transgredi legem naturæ cognitam, et præcipue agere contra charitatem proximi. Secundo, quia alias omnes gentes, quæ ignorant Deum, vel istam offensionem Dei per actus nostros, non peccarent mortaliter: non ergo punirentur pœna æterna propter actus suos malos.

6. *Vulgaris dissolutio hujus dubii.*—Ad difficultatem hanc communis solutio esse videtur, non obstante quacumque ignorantia invincibili, vel de Deo, vel de fine ultimo, actum humanum moraliter malum, hoc ipso quod est contra rationem in re gravi, habere necessario conjunctam illam deordinationem et gravitatem, quæ propria est peccato mortali: quia hæc ex natura rei sequitur, et ideo

nulla ignorantia impediri potest. Quæ quidem responsio haberet locum, si deordinatio hæc solum esset illa carentia rectitudinis actus moralis ad ultimum finem, quia hæc nullam gravitatem addit malitiæ morali, quam actus habet ex objecto, sicut etiam patet in rectitudine actus virtutis, et hoc modo locuti fuimus, supra, sect. 1; non tamen videtur posse habere locum ista responsio in deordinatione ista, quæ propria est peccati mortalis: primo, quia ista deordinatio et aversio propria peccati mortalis est deordinatio moralis vere, et in specie distincta a malitia sumpta ex objecto: ergo debet esse voluntaria, hoc enim est de ratione malitiæ moralis: ergo debet esse aliquo modo cognita. Secundo ista conversio ad creaturas, ut ad ultimum finem, non est per expressam et formalem voluntatem: debet ergo imputari secundum rectam moralem prudentiam, sed ubi est illa ignorantia, cum non sit neque virtualis voluntas, non potest homini rationabiliter imputari: ergo. Tertio, qui id faceret quod est peccatum mortale, invincibiliter ignorans et putans esse veniale, sine dubio non committeret illam deordinationem propriam peccati mortalis: hujusmodi autem videtur esse dispositio operantis in casu difficultatis propositæ, nam, ut infra videbimus, peccatum mortale nihil aliud est, quam malum quoddam morale contrarium ultimo fini: tale vero non putat esse suum opus ille qui cum tali ignorantia operatur.

7. Quare dicendum videtur, posita illa ignorantia, actum illius hominis habere totam illam malitiam moralem, quæ nata est oriri ex objecto pravo cognito, non tamen illam propriam deordinationem et pravitatem, quam proprie constituere diximus peccatum mortale. Ad inconvenientiam illa quæ inferuntur; respondeo primum inconveniens esse ponere talem ignorantiam invincibilem, quæ forte per multum tempus in paucis hominibus reperitur: tamen illa posita concedenda sunt cætera, quæ sequuntur: quod vero attinet ad pœnam tali actui debitam, an futura esset æterna, quando quidem actus ille per se non privat ultimo fine: an vero temporalis esse possit, dicemus infra, agentes de peccatorum pœnis.

SECTIO III.

An malitia peccati mortalis sit infinita.

1. *Prima sententia.*—*Secunda sententia.*—Theologi affirmant, ut patet apud D. Thomam,

1 part., quæst. 1, art. 2, sed in modo explicandi differunt: quidam censent illam malitiam esse infinitam simpliciter, quod tenet Medina, codic. de Pœnitentia, tit. de Satisfactione, quæst. 1. Fundamentum sumitur ex argumentatione calculatoria, quia dignitas personæ offensæ aggravat malitiam: ergo si dignitas Dei offensi est infinita simpliciter, etiam offensa. Confirmatur primo, quia in Deo sunt infinitæ perfectiones, quibus omnibus contrarium est peccatum mortale: sunt etiam infinitæ rationes propter quas pravum est offendere Deum, quæ omnes augent malitiam. Confirmatur secundo, tum quia peccatum mortale constituit alium finem ultimum; tum etiam quia quod in se est infert tristitiam Deo. Confirmatur tertio, quia hæc sola ratione non potest creatura condigne Deo pro peccato uno satisfacere, quia non potest tantum reddere bonum, quantum abstulit. Alii vero theologo communiter, in 3, dist. 20, Paludanus, quæst. 2, a. 2, et in 4, dist. 15, Scotus, § *Quoniam ad primum*, censent totam istam malitiam esse infinitam secundum quid, quod sequitur Cajetanus, 3 part., et mihi videtur verius.

2. *Notatio pro decisione.*—*Prima propositio.*—Advertendum est quæstionem esse non de illa malitia, quam habet peccatum ex objecto pravo, nam illam omnes censent esse finitam, sed de illa peculiari deformitate, quam peccatum habet contra Deum, ut est aversio ab ultimo fine, in quo duo possumus considerare, primo speciem illius malitiæ, secundo quantitatem, et quasi intensionem illius malitiæ. Sit ergo prima propositio. Malitia illa secundum suam speciem non potest dici simpliciter infinita, sed bene secundum quid. Prima pars patet, quia est in specie malitiæ certa et determinata, quæ ab aliis speciebus distinguitur, et illas neque formaliter, neque eminenter continet: non formaliter, quia alias illa malitia formaliter esset malitia injustitiæ, infidelitatis, etc.; non eminenter, quia non est veluti principium primum, et causa aliarum deformitatum, licet sit conjuncta sæpe cum multis malitiis. Confirmatur, quia hæc deordinatio ad speciem malitiæ odii Dei reducitur; imo, in illa specie, ex modo quo committitur, habet imperfectam rationem: at vero odium Dei, et ejus malitia est determinata, et finita species vitii et malitiæ: ergo, etc. Secunda pars probatur primo, quia hæc malitia est contra infinitum objectum: quare hoc modo dicitur objective infinita, sicut charitas, vel lu-